

PUNTENPLAN LANDELIJK GEBIED EN DE DORPEN

INHOUD

Inleiding	3
Mensen maken het landelijk gebied! <i>Actiepunt 1: maatwerk per dorp</i> <i>Actiepunt 2: blijvende ondersteuning voor dorpen en dorpshuizen</i> <i>Actiepunt 3: meer ruimte en een lagere drempel voor het burgerinitiatief</i> <i>Actiepunt 4: een eigen budget voor dorpen</i>	4
Goede voorzieningen <i>Actiepunt 5: behouden van voorzieningen door slimme oplossingen</i> <i>Actiepunt 6: minder regeldruk en meer steun voor vrijwilligers</i> <i>Actiepunt 7: Goed onderwijs</i> <i>Actiepunt 8: Betaalbaar en bereikbaar openbaar vervoer</i> <i>Actiepunt 9: Bankdiensten voor iedereen</i>	5
Zorg(zame) dorpen <i>Actiepunt 10: Dorpen om gezond ouder te worden</i> <i>Actiepunt 11: Zorg voor kleinschalige zorgvoorzieningen</i> <i>Actiepunt 12: Zorgzaam voor elkaar</i>	8
Toerisme/ streekproducten/ zorgboerderijen	9
Duurzame dorpen <i>Actiepunt 13: Ruimte en ondersteuning voor duurzame dorpen</i>	10
Landbouw in een mooi landelijk gebied <i>Actiepunt 14: De koe in de wei</i> <i>Actiepunt 15: Geen megastallen in waardevol landschappelijk gebied</i> <i>Actiepunt 16: Vergroten van toegankelijkheid van platteland en natuur</i> <i>Actiepunt 17: Landelijk gebied niet alleen voor de rijken</i>	11
Krimpen met kwaliteit! <i>Actiepunt 18: Selectief bouwen binnen de dorpskern</i> <i>Actiepunt 19: Stoppen van neerwaartse spiraal door mogelijkheid tot sloop</i> <i>Actiepunt 20: Aanpak van verkrotting en lelijke panden</i>	13
Tenslotte: Gezonde plattelandsgemeenten	14

INLEIDING

Met trots presenteert de PvdA het 'Puntenplan voor het Landelijk gebied en dorpen': een plan van en voor mensen, ontstaan uit de vele werkbezoeken door het hele land.

De veranderingen en ontwikkelingen op het platteland zijn groot. Voorkomen moet worden dat het platteland alleen nog betaalbaar is voor de rijken. De PvdA wil maximale leefbaarheid in het landelijk gebied voor jong en oud.

De Nederlandse bevolking krimpt. Daarmee komen het voorzieningenniveau en de leefbaarheid onder druk te staan. Het is belangrijk om vroegtijdig op de krimp in te spelen.

Ook veranderingen in de landbouw vragen veel aandacht. Schaalsprongen in de landbouw en de effecten van intensieve veehouderij op gezondheid en milieu hebben grote invloed. We zullen goed moeten sturen op deze ontwikkelingen.

Steeds meer mensen baseren de woonkeuze op de kwaliteit van dorpen. En goede kwaliteit van voorzieningen zorgt er mede voor dat mensen in het landelijk gebied blijven wonen. Goede voorzieningen in dorpen en een mooi landschap rond de dorpen houden het landelijk gebied aantrekkelijk voor bewoners en toeristen. Een mooi en leefbaar platteland is daarmee ook van belang voor bewoners van de stad! De PvdA ziet grote kansen voor het platteland op het gebied van recreatie en toerisme, natuur, energie en leefbaarheid.

Mensen maken het landelijk gebied!

Het vertrouwen in mensen om gezamenlijk dorpen leefbaar te houden is de rode draad van dit PvdA-puntenplan. We zien dat veel bewoners van het landelijk gebied betrokken zijn bij hun leefomgeving en zich inzetten om de leefbaarheid te vergroten. We willen bereiken dat inwoners trots kunnen zijn op wat ze zelf tot stand hebben gebracht en nog meer betrokken worden bij de inrichting van de eigen leefomgeving.

ACTIEPUNT 1: MAATWERK PER DORP

Dorpen en landelijk gebied verschillen lokaal in ontwikkelingen waardoor maatwerk per regio en dorp noodzakelijk is. De PvdA wil dat inwoners per dorp kunnen bepalen welke maatregelen noodzakelijk zijn voor de leefbaarheid. Dat inwoners en gemeente deze maatregelen gezamenlijk vastleggen in een contract, waarin ook de gezamenlijke facilitaire en financiële inzet wordt bepaald.

Tegelijk doen wij daarom ook een appèl op de solidariteit in en tussen de dorpen en het gemeenschappelijk belang van inwoners en overheid om leefbaarheid te behouden. De overheid kan en wil dit niet alleen. Succesvolle samenwerking vergt ook tijd, energie en financiering van inwoners en publieke partijen. Alleen gezamenlijke inzet maakt maatwerk mogelijk.

ACTIEPUNT 2: BLIJVENDE ONDERSTEUNING VOOR DORPEN EN DORPSHUIZEN

Door mensen te faciliteren en te stimuleren kunnen we hen ondersteunen bij het versterken van de leefbaarheid van dorpen en het in stand houden van voorzieningen. Door meer zelfsturing wordt de betrokkenheid van inwoners benut en vergroot. Organisaties als ondersteuning voor kleine kernen zijn heel belangrijk voor dorpen en dorpshuizen. Provincies moeten deze ondersteuning borgen.

ACTIEPUNT 3: MEER RUIMTE EN EEN LAGERE DREMPEL VOOR HET BURGERINITIATIEF

De PvdA wil dat inwoners zo direct – en vroeg mogelijk bij gebiedsontwikkelingen worden betrokken. In dit verband is ruimte voor een burgerinitiatief van belang. De PvdA vindt 100 handtekeningen voldoende om inwoners een burgerinitiatief te laten indienen.

ACTIEPUNT 4: EEN EIGEN BUDGET VOOR DORPEN

Er zijn succesvolle initiatieven te vinden die dorpsbewoners zelf ondernemen om een dorp leefbaar te houden. Deze initiatieven hebben onze steun en verdienen facilitaire ondersteuning door de overheid. De PvdA vindt dat ondersteuning aan dorpen een centrale rol moet krijgen in het plattelandsbeleid. Gemeenten kunnen door dorpsbudgetten de betrokkenheid van inwoners stimuleren. Bewoners kunnen zelf voorstellen maken en kiezen wat zij de beste besteding vinden door het organiseren van stemmingen.

Goede voorzieningen

Voorzieningen hebben het doel om noodzakelijke activiteiten en functies onderdak te bieden en dienen de leefbaarheid. Enkel en alleen voorzieningen zijn echter nog geen garantie voor leefbaarheid. Actieve verenigingen, enthousiaste mensen die zelf activiteiten organiseren en binding hebben met een dorp zien wij voor dorpen als dé successleutel naar leefbaarheid.

ACTIEPUNT 5: BEHOUDEN VAN VOORZIENINGEN DOOR SLIMME OPLOSSINGEN

Door bevolkingskrimp staat de betaalbaarheid van voorzieningen onder druk. De PvdA staat voor slimme oplossingen en maatwerk per dorp. De kwaliteit staat altijd voorop. Liever een voorziening van goede kwaliteit iets

verder weg, dan halve oplossingen om de hoek. Wel moeten de voorzieningen goed bereikbaar zijn. Een school- of buurtbus kan daarbij helpen, net als digitale verbindingen. Het maken van een gezamenlijke visie en inzet van gemeente en inwoners is echt nodig om goede voorzieningen te houden.

Door zoveel mogelijk activiteiten en functies in één gebouw onder te brengen kan zo efficiënt mogelijk worden omgegaan met gemeenschappelijke investeringen. Daardoor wordt het mogelijk dat voorzieningen beschikbaar blijven voor de inwoners. Deze accommodaties kunnen ook functioneren als bijvoorbeeld boodschappendienst, apotheek-afleverplaats of folderpost VVV.

Multifunctionele voorzieningen en Brede Scholen functioneren als ontmoetingsruimte voor alle inwoners van een dorp. Goed beheer is een voorwaarde om het gebruik van het gebouw door meerdere verenigingen en partijen te laten slagen.

Voor de dorpen waar geen dorps huis of brede accommodatie betaalbaar is, pleiten wij voor één centrale ontmoetingsplek. Als financiële mogelijkheden voor een dorps huis ontbreken kan deze ontmoetingsplek ook georganiseerd worden in een school, kerkgebouw, café of in de schuur van een boerderij.

ACTIEPUNT 6: MINDER REGELDRIJK EN MEER STEUN VOOR VRIJWILLIGERS

Veel mensen zetten zich in als vrijwilliger. Regelmatig haken zij af door de complexe regelgeving. Vrijwilligers zijn hard nodig voor onze verenigingen en mantelzorg. Daarom wil de PvdA de regeldruk verminderen en ondersteuning voor vrijwilligers faciliteren vanuit de gemeenten. Een bestuur van een dorps huis heeft bijvoorbeeld te maken met 200 regels, zoals horeca- ARBO-, brandweer en vele andere regels. We willen, waar mogelijk, regels schrappen en eenvoudiger maken.

Door besturen van dorps huizen of een sportvereniging te stimuleren tot samenwerking en hen daarbij te faciliteren kunnen vrijwilligers worden ontlast. Door bijvoorbeeld één gezamenlijk inkoopbeleid te voeren of het gezamenlijk uitbesteden van de administratie.

De PvdA vindt dat vrijwilligers niet voldoende worden gewaardeerd. Gemeenten kunnen veel doen om vrijwilligers te ondersteunen. Bijvoorbeeld een collectieve WA verzekering afsluiten, verenigingen en zorgorganisaties helpen met een goed vrijwilligersbeleid, vraag en aanbod bijeen brengen, een jaarlijkse vrijwilligersprijs, de kennis van ambtenaren beschikbaar stellen bij het voldoen aan wet- en regelgeving of bijvoorbeeld jaarlijks een feestavond organiseren voor de vrijwilligers als erkenning voor al het werk dat er wordt verzet.

ACTIEPUNT 7: GOED ONDERWIJS

Minder kinderen betekent maar al te vaak halfvolle klaslokalen en minder goed onderwijs. Dat voorkomen we door kinderopvang, zorg en onderwijs op één locatie onder te brengen. Vervoer van en naar school is daarbij cruciaal. De schoolbus wordt in ere hersteld.

ACTIEPUNT 8: BETAALBAAR EN BEREIKBAAR OPENBAAR VERVOER

Het openbaar vervoer in het landelijk gebied moet beter. Voor werk, onderwijs en sociale contacten is het nodig dat op zeer diverse tijden openbaar vervoer beschikbaar is. Dit zal in de aanbesteding van provincies en gemeenten moeten worden meegenomen. De PvdA wil dat de mogelijkheden beter worden benut voor het inzetten van buurtbussen, die bijvoorbeeld worden gerund door de bewoners zelf.

ACTIEPUNT 9: BANKDIENSTEN VOOR IEDEREEN

In veel kleine dorpen worden banken gesloten. De PvdA vindt dat bankdiensten voor iedereen bereikbaar moeten zijn. Een pinautomaat is daarom voor het landelijk gebied een essentiële voorziening. Binnen 3 kilometer en per 5000 inwoners moet er minimaal één pinautomaat zijn.

Zorg(zame) dorpen

ACTIEPUNT 10: DORPEN OM GEZOND OUDER TE WORDEN

Leefbaarheid en zorgzaamheid gaan hand in hand. Goede zorg begint eigenlijk bij goed wonen. Wij vinden dat er voldoende levensbestendige woningen beschikbaar moeten zijn in de dorpen en op het platteland, zowel voor jonge gezinnen als ouderen.

ACTIEPUNT 11: ZORG VOOR KLEINSCHALIGE ZORGVOORZIENINGEN

We pleiten voor kleinschalige zorgvoorzieningen in het landelijk gebied. Om deze in stand te houden is intensieve samenwerking binnen de zorgsector noodzakelijk. Groepspraktijken van huisartsen met daaraan verbonden wijkverpleegkundigen die de mensen in de dorpen goed kennen. Kleine gezondheidscentra met beperkte poliklinische capaciteit die bijvoorbeeld tegelijkertijd fungeren als expertisecentra voor dementie. Een dergelijke samenwerking, over de schotten heen, is nodig om medische en langdurende continuïteit van zorg voor de inwoners van het landelijk gebied te garanderen.

ACTIEPUNT 12: ZORGZAAM VOOR ELKAAR

In de komende jaren zal ook de onderlinge aandacht voor elkaar, zonder directe inmenging van professionals, steeds belangrijker worden. Gelukkig is er op het platteland nog veel zorg en hulp voor elkaar, “noaberschap” of in het fries: “mienskip”. Het is dus zaak om dit, waar nodig, te versterken en uit te bouwen. Investeren in het samenbrengen van mensen, het stimuleren van onderling contact en het daarmee verbeteren van het welzijn van bewoners, beperken de noodzaak tot gebruik van dure zorgvoorzieningen ‘verderop’. Zoals, eerder gezegd: het ondersteunen van vrijwilligers en het ontlasten van mantelzorgers vindt de PvdA dan ook een taak van gemeenten in het landelijk gebied.

Toerisme/ streekproducten/ zorgboerderijen

Door schaalvergroting in de landbouw, en omdat bedrijven niet meer worden overgenomen door een nieuwe generatie, staan er regelmatig boerenbedrijven te koop of leeg. Soms staan prachtige boerderijen er zelfs verwaarloosd bij. Tegelijkertijd zoeken steeds meer bestaande boeren neveninkomsten om hun bedrijf te kunnen exploiteren en voldoende inkomen te genereren. Deze boeren en boerderijen zijn een kans om de lokale economie te ontwikkelen en de leefbaarheid een positieve impuls te geven. Een goed voorbeeld is het project “boerenlodges” in Twente,

waar een lokale hotelondernemer samenwerkt met boeren om overnachtingen in lodges op de boerderij aan te bieden. Ook worden regelmatig boerenbedrijven omgebouwd tot bijvoorbeeld zorgboerderij of wellness-complex. Deze ontwikkeling bevordert de lokale werkgelegenheid.

Het plaatselijk produceren en verkopen van streekproducten kan de lokale economie een goede impuls geven. Kleinschalige lokale markten waar streekproducten worden verkocht zijn aantrekkelijk voor toeristen. De overheid moet boeren betrekken bij het mogelijk ontwikkelen van boerenbedrijven naar een bredere of andere functie.

We hebben onze visie en actiepunten voor toerisme uitgebreid verwoord in een PvdA plan voor toerisme en recreatie.

Duurzame dorpen

Het landelijk gebied is bij uitstek geschikt om een duurzame slag te maken. Steeds meer dorpen hebben een rol bij de lokale opwekking van duurzame energie. We zien goede initiatieven van dorpen om bijvoorbeeld een dorps huis uit te rusten met ledverlichting. Land- en tuinbouw bieden bij uitstek de kans voor dorpen om zelfvoorzienend in duurzame energie te worden, waarmee dorpen kunnen anticiperen op toekomstige olie- en gastekorten en de lokale economie versterken.

ACTIEPUNT 13: RUIMTE EN ONDERSTEUNING VOOR DUURZAME DORPEN

Lokale initiatieven vanuit - en door dorpen verdienen ondersteuning. De overheid kan deze initiatieven stimuleren en faciliteren. Het inmiddels ingevoerde feed-in systeem geldt daarbij als uitgangspunt: “wie duurzaam produceert, verdient”.

Daarbij zien wij grote kansen in biogasontwikkelingen. Biogas maakt het mogelijk om lokaal duurzame energie te produceren voor bijvoorbeeld voorzieningen in het dorp, zoals scholen en verzorgingscentra.

Goede voorbeelden zijn het verwarmen van voorzieningen met gemeentelijk snoeihout (houtwalkachels) of een biogaslijn die een wijk van energie voorziet. In de nabijheid van duurzame dorpen kunnen duurzame gewassen worden geteeld, zoals koolzaad.

Om lokale energie te verspreiden, moet het energienet daarvoor geschikt worden gemaakt. Duurzame lokale productie krijgt voorrang op het net ten opzichte van milieuvriendelijke energie.

Landbouw in een mooi landelijk gebied

Een mooi landschap is aantrekkelijk om te recreëren en te wonen. De schaalvergroting in de landbouw staat op veel plaatsen op gespannen voet met het streven naar een mooi landschap.

ACTIEPUNT 14: DE KOE IN DE WEI

Landbouw kan ook een belangrijke rol spelen bij het open houden van mooie landschappen, ook na schaalvergroting. Koeien in de wei is niet alleen goed voor de koe maar ook voor het landschap. Het stimuleren van de inzet van boeren bij natuurbeheer is voor ons een aandachtspunt binnen de schaalvergroting.

ACTIEPUNT 15: GEEN MEGASTALLEN IN WAARDEVOL LANDSCHAPPELIJK GEBIED

Megastallen leiden tot horizonvervuiling en passen daarom niet in waardevol landschappelijk gebied. De PvdA vindt dat mega intensieve veehouderij (zoals een varkenshouderij met 30.000 varkens of een kippenhouderij

met meer dan een miljoen kippen) gevestigd moet zijn op agrarische bedrijventerreinen of op agro-industrieparken. Rijk, provincie en gemeenten dienen gezamenlijk normen te stellen voor inpassing van landbouw in het landschap. De PvdA wil een gedegen onderzoek naar de gevolgen van de intensieve veehouderij voor volksgezondheid en dierenwelzijn. Tot die tijd willen we een moratorium op nieuwe megastallen voor intensieve veehouderij.

ACTIEPUNT 16: VERGROTEN VAN TOEGANKELIJKHEID VAN PLATTELAND EN NATUUR

De PvdA staat voor meer toegankelijkheid van het platteland en de natuur voor de mensen. Veel goede wandel- en fietspaden zijn van wezenlijk belang om de beleving van het mooie landschap te versterken. De PvdA zet zich in voor het herstellen van oude historische paden, het openstellen van schouwpaden van de waterschappen en “ommetjes” om de dorpen en stadswijken. Vergroten van de toegankelijkheid leidt in onze visie tot meer mogelijkheden om toerisme en de lokale economie te stimuleren.

ACTIEPUNT 17: LANDELIJK GEBIED NIET ALLEEN VOOR DE RIJKEN

De huisvestingswet maakt het mogelijk dat dorpen beperkte bouw mogelijkheden benutten voor het bouwen van betaalbare woningen (koop en huur). Ze mogen deze bij voorrang toewijzen of verkopen aan mensen met de smalle beurs. Het landelijk gebied mag niet op slot!

Jongeren moeten nu soms noodgedwongen bij hun ouders blijven wonen of de plaats verlaten waar ze opgegroeid zijn. Of ouderen moeten het dorp uit waar ze een leven lang hebben gewoond. Daarom willen we dat mensen met sociale, economische of historische banden als eerste in aanmerking komen voor vrijkomende of nieuwe woningen.

Krimpen met kwaliteit!

In een aantal regio's en dorpen zullen de komende jaren minder mensen wonen en werken door krimp van de bevolking. Dit betekent dat er minder huizen nodig zijn en er zelfs leegstand is te verwachten. Deze ontwikkeling vraagt zorgvuldig overleg tussen gemeenten en provincie met betrekking tot de noodzaak van woningbouw. De PvdA staat voor de kwaliteit van de dorpen.

Gemeenten en dorpen zullen over de eigen grenzen heen moeten kijken. Woningbouw in de ene gemeente kan nadelig zijn voor een andere gemeente, waar woningen moeilijk te verkopen zijn. Daarnaast zullen we woningbouwcoöperaties moeten aanzetten tot zorgvuldigheid in het toewijzingsbeleid. We pleiten ervoor dat inwoners zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving kunnen blijven wonen. De inzet op nieuwbouw en uitbreiding zal eerder leiden tot het elkaar beconcurreren en dit zal negatieve effecten hebben voor de leefbaarheid in veel dorpen. Uitbreiding en nieuwbouw van huizen is voor kleine gemeenten op korte termijn vaak financieel aantrekkelijker. Een omslag in denken is noodzakelijk. Niet meer denken in termen van groei.

ACTIEPUNT 18: SELECTIEF BOUWEN BINNEN DE DORPSKERN

Op het platteland moet selectief gebouwd worden. Selectief vanwege de krimp, maar ook om het landschap open te houden. Daarom bouwen we binnen de dorpskern. Dat verdient de voorkeur boven bouwen aan de randen en in het buitengebied.

ACTIEPUNT 19: STOPPEN VAN NEERWAARTSE SPIRAAL DOOR MOGELIJKHEID TOT SLOOP

Leegstand brengt dorpen in een neerwaartse spiraal en is niet in het belang van dorpen. In voorkomende situaties kan het een gezamenlijk belang zijn om huizen te slopen. We willen dat kosten en baten eerlijk worden verdeeld door te leren van ouderwetse ruilverkaveling. PvdA pleit voor een oplossing waarbij een gezamenlijk plan wordt gemaakt om de buurt op te knappen. Het slopen van panden kan onderdeel van het plan zijn. En iedereen deelt in de kosten en opbrengsten. Zo wordt voorkomen dat plannen waar per saldo iedereen beter van wordt op de plank blijven liggen, omdat er gesteggel is over wie de rekening moet betalen.

ACTIEPUNT 20: AANPAK VAN VERKROTTING EN LEIJKE PANDEN

In een aantal dorpen staan leegstaande panden te verkrotten doordat ze niet worden verkocht of omdat geen onderhoud wordt gepleegd. Dit gaat ten koste van een aantrekkelijke en leefbare woonomgeving en weerhoudt potentiële nieuwe inwoners tot het kopen van een huis. Verkrotting in dorpen dient te worden aangepakt: de overheid moet kunnen ingrijpen. Gemeenten willen wij de mogelijkheid geven om een pand te

na vier jaar te onteigenen, waardoor gemeenten de panden kunnen opknappen of afbreken.

Tenslotte: Gezonde plattelandsgemeenten

Gemeenten zijn financieel afhankelijk van het gemeentefonds van waaruit wordt betaald voor het aantal inwoners en het aantal bebouwde vierkante meters. Groei loont dus! Dit is nadelig voor de krimpgemeenten.

Er wordt op dit moment onderzoek gedaan naar de houdbaarheid van de financiering van de gemeenten door het Rijk. Op basis van de resultaten gaat de PvdA speciale aandacht vragen voor een gezonde financiële toekomst van de plattelandsgemeenten.

Contactpersoon: Lutz Jacobi, lid Tweede Kamer PvdA

Andere publicaties
PvdA Krimpplan.
PvdA Plan voor Natuur en Landschap.
PvdA Mensenwerk in landelijk gebied.
PvdA Toerisme en recreatie.

Tekst: Lutz Jacobi en Tjerk Voigt

Organisatie: Lutz Jacobi, Gerard de Jong en Tjerk Voigt

Dankwoord

Tijdens de werkbezoeken en bij het schrijven van dit plan zijn wij geïnspireerd door vele mensen die zich inzetten voor het landelijk gebied. Deze mensen willen wij bedanken.

Een persoon willen wij in het bijzonder noemen: Anita Andriessen (1957-2008), een bevlogen PvdA'ster die zich vol passie jarenlang heeft ingezet voor het landelijk gebied in Friesland. Daarom is dit plan opgedragen aan Anita Andriessen.

April 2010

Tekst: Lutz Jacobi, lid Tweede Kamer en Tjerk Voigt, PvdA Leeuwarden
Den Haag, April 2010